

DOKTORI ÉRTEKEZÉS

Gara J. Erika

Pécs, 2007

Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar
Gazdálkodástani Doktori Iskola

Garaj Erika

A képzési politika és a tudásmegosztás szerepe

a versenyképesség alakulásában

**– Magyar mikro-, kis- és középvállalatok körében
végzett vizsgálat eredményei –**

Doktori értekezés

Témavezető: Hoványi Gábor DSc
egyetemi magántanár

Pécs, 2007

Tartalom

I. ELMÉLETI RÉSZ	7
1. Bevezetés	7
1.1. A témaválasztás indoklása	7
1.2. A kutatás célja	10
1.3. Az értekezés felépítése	10
1.4. Köszönetnyilvánítás	11
2. A kutatás hipotézisei	13
3. Tudás és versenyképesség	16
3.1. A tudásra épülő új gazdaság	16
3.2. Tudás mint versenyelőny – a tudás gazdaság szempontjából	18
3.3. A versenyképesség értelmezési keretei	26
3.3.1. A versenyképesség fogalma	26
3.3.2. Versenyképesség-elméletek	30
3.3.3. A mérhetőség problémái	33
3.3.4. A versenyképesség és a tudásalapú vállalati működés kettős kölcsönhatása	38
3.4. A tudás és menedzselése	41
3.4.1. Fókuszban a tudás és tanulás – fogalomértelmezések	41
3.4.2. A tudás keletkezése	43
3.4.3. A tudásmenedzselés integrált modellje	47
3.4.4. A képzési politika sajátosságai korunkban	51
3.4.5. Tudásmegosztás és tudásmenedzselés	54
3.5. A tudásalapú szervezeti működés elméleti kérdései	60
3.5.1. Versenyben a tudás	60
3.5.2. A versenyképes tudásalapú vállalat	63
3.5.3. A tudás és a szervezet-típusok összefüggései	64
II. EMPIRIKUS RÉSZ	70
4. Az empirikus kutatás módszertana	70
4.1. A vizsgálati kör kiválasztása	70
4.2. Az empirikus vizsgálatot megalapozó modell	72
4.3. A kutatás során alkalmazott módszerek	74
4.4. Adatfeldolgozás, statisztikai elemzés	75
5. A vizsgált KKV-k versenyképességét befolyásoló tényezők	77
5.1. A magyar versenyképesség alakulása napjainkban	77
5.2. A hazai KKV szektor jellemzői	79
5.3. A vizsgálatba bevont KKV-k tudásintenzitása és működése	82
5.4. A vizsgált KKV-kör versenyképességét befolyásoló tényezők	85
5.4.1. A versenyképességet befolyásoló makro szintű tényezők	85
5.4.2. A versenyképességet befolyásoló mikro szintű tényezők	86
5.4.3. A versenyképességet befolyásoló tényezők összevetése	87
6. A tudásalapú szervezeti működés jellemzői a vizsgált KKV szervezetekben	92
6.1. Az új tudás szervezeti szintű kezelése	92
6.2. A vállalkozások tudásintenzitásának néhány összefüggése	96
6.3. Képzési politika	102
6.4. Tudásmegosztás	109

6.5. A képzési politika és a tudásmegosztás kapcsolata	113
6.6. Tudásmegosztás és bizalom	118
6.7. Alkalmazott menedzsment technikák és eszközök	127
7. Következtetések és kitekintés	133
7.1. A hipotézisek áttekintése	134
7.1.1. Első hipotézis	134
7.1.2. Második hipotézis	135
7.1.3. Harmadik hipotézis	136
7.1.4. Negyedik hipotézis	138
7.1.5. Ötödik hipotézis	139
7.1.6. Hatodik hipotézis	141
7.2. Ajánlások gyakorló KKV vezetők számára	143
7.3. Javaslatok a kormányzat számára	146
7.4. Javaslatok további kutatásokra	148
7.5. Zárszó	149
Hivatkozások	150

MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: A kutatásba bevont vállalatok összefoglaló táblázata	166
2. sz. melléklet: Szervezeti kérdőív	168
3. sz. melléklet: Egyéni kérdőív	171
4. sz. melléklet: Interjú vezérfonal	175
5. sz. melléklet: Az Európai Unió tagországainak besorolása az IMD és WEF versenyképesség-indexei alapján	177
6. sz. melléklet: Magyarország versenyképességének besorolása az IMD és WEF világ gazdasági rangsorolása alapján 1999-2006 között	178
7.sz. melléklet: A regisztrált vállalatok száma Magyarországon 2000-2006 között	179
8. sz. melléklet: A vállalati működés és árbevétel jellemzői a vizsgált KKV szervezetekben	180
9. sz. melléklet: Az új tudás tényezőinek intenzitás és eredményesség megítélése az SPSS-program alkalmazásával	181
10. sz. melléklet: A versenyképesség szempontjából kritikus tényezők a vizsgált KKV-körben	185
11. sz. melléklet: Vezetési technikák és eszközök klaszteranalízise SPSS-program alkalmazásával – dendrogram	186
12. sz. melléklet: A tudás menedzselésének korrelációja SPSS-program alkalmazásával a vizsgált KKV-körben	188
13. sz. melléklet: A vállalatok gazdálkodásának mutatói és az oktatás változói	189
15. sz. melléklet: A bizalomcsoportok bizonytalanságkezelésének korrelációs táblázata a vizsgált KKV-körben	191

Ábrák jegyzéke

1.1. ábra: A disszertáció felépítése.....	12
3.1. ábra: A versenyképesség kettős kölcsönhatása.....	39
3.2. ábra: A szervezeti tudás keletkezésének modellje.....	45
3.3. ábra: A tudásmenedzselés integrált modellje.....	48
3.4. ábra: A szervezetek tudása és versenyelőnye.....	62
3.5. ábra: A versenyképes tudásalapú vállalat tudáspiramisa.....	64
4.1. ábra: A vizsgálati modell.....	74
5.1. ábra: A vizsgált KKV kör tudásintenzitásának megoszlása.....	84
5.2. ábra: A vizsgált KKV-kör működésének és árbevételének megoszlása.....	85
5.3. ábra: A versenyképességet befolyásoló makroszintű tényezők a vizsgált KKV-körben.....	87
5.4. ábra: A versenyképességet befolyásoló mikroszintű tényezők a vizsgált KKV-körben.....	88
5.5. ábra: A KKV-k versenyképességet befolyásoló tényezők komplex tükörmmodellje...	90
6.1. ábra: Az új tudást igénylő tényezők azonosításának megítélése a vizsgált KKV-körben.....	94
6.2. ábra: Az új tudástartalom és vállalati feltételeinek megítélése a vizsgált KKV-körben.....	95
6.3. ábra: A z új tudás lehetőségeinek és következményeinek megítélése a vizsgált KKV-körben.....	96
6.4. ábra: A tudásintenzitás a tudásigény megoszlása a vizsgált KKV-körben	97
6.5. ábra: Tudásintenzitás és képzési részvétel megoszlása a vizsgált KKV-körben.....	99
6.6. ábra: Felsővezetői támogatás és tudás iránti elköteleződés megoszlása a vizsgált KKV-körben	103
6.7. ábra: A vállalati célokra és stratégiára vonatkozó tájékoztatás megoszlása a vizsgált KKV-körben.....	104
6.8. ábra: A HR szerepe összevont KKV-körben.....	105
6.9. ábra: A képzési gyakorlat összevont KKV-körben.....	106
6.10. ábra: Képzési hatékonyság értékelése összevont KKV-körben.....	107
6.11. ábra: Képzésértékelési tájékoztatás összevont KKV-körben.....	108

6.12. ábra: A vizsgált KKV-kör képzési politikájának gyakorlata	108
6.13. ábra: Igényelt képzéstámogatási formák a vizsgált KKV-körben	109
6.14. ábra: A vizsgált KKV-kör tudásmegosztási gyakorlata.....	110
6.15. ábra: A tudásmegosztás igényelt formái a vizsgált KKV-körben.....	112
6.16. ábra: A tudáskezelés kapcsolat-mátrix modellje.....	116
6.17. ábra: A tanulás indítékai.....	121
6.18. ábra: A rendszerorientált bizalom tényezőinek megoszlása.....	123
6.19. ábra: A személyes bizalom tényezőinek megoszlása.....	124
6.20. ábra: A bizalomigény alakulása különböző bizalmi csoportokban.....	125
6.21. ábra: A bizonytalanságkezelés megoszlása a vizsgált KKV-körben.....	126
6.22. ábra: A tudás innovációs forrásainak megoszlása a vizsgált KKV-körben.....	130
7.1. ábra. A tudásalapú KKV-működés általános modellje.....	143
7.2. ábra: A képzési politika döntési modellje.....	145
7.3. ábra: A tudásmegosztás vállalati szereplői.....	146

Táblázatok jegyzéke

3.1. táblázat: A tudás kapcsolódása a 21. század versenyelőnyeihez.....	19
3.2. táblázat: A versenyképesség-modellek egy lehetséges csoportosítása.....	31
3.3. táblázat: A tudás keletkezésének módjai.....	44
3.4. táblázat: A tudásmegosztás típusai.....	56
3.5. táblázat: Tudásmenedzsment, képzési politika és tudásmegosztás kapcsolata.....	59
4.1. táblázat: A mikro-, kis- és középvállalkozások meghatározása.....	72
4.2. táblázat: Adatfelvételi módszerek megoszlása a vizsgálatba bevont szervezetekben.....	75
5.1. táblázat: A működő vállalkozások megoszlása nagyságkategóriák szerint Magyarországon és az Európai Unióban.....	81
5.2. táblázat: A vizsgált KKV-kör tudásintenzitása.....	84
5.3. táblázat: A makro- és mikroszintű tényezők néhány korrelációjának alakulása az SPSS-program alkalmazásával.....	89
6.1. táblázat: Az új tudás tényezőinek korrelációja az SPSS-program alkalmazásával.....	96
6.2. táblázat: A tudásintenzitás és szervezeti tudásigény megoszlása a vállalati méretkategóriák szerint.....	98
6.3. táblázat: A képzési részvétel megoszlása a tudásintenzitás és a vállalati méret szerint.....	100
6.4. táblázat: A tudásintenzitás és a külső partnerek megoszlása a vizsgált KKV-körben.....	101
6.5. táblázat: A tudásmegosztás típusai a vizsgált KKV-körben.....	114
6.6. táblázat: A tudáskezelés kapcsolattípusai a KKV-körben végzett kutatás alapján.....	118
6.7. táblázat: A bizalomcsoportok faktoranalízise az SPSS-program alkalmazásával.....	125
6.8. táblázat: A tudásalapú KKV-működés vezetési technikáinak és eszközeinek áttekintése.....	132